

плюс Тернопільщина • Виходить у середу і п'ятницю
Незалежна громадсько-політична газета

251 рік тому коронували чудотворну Почаївську ікону Божої Матері

Вересня 1773 року у Почаєві на Тернопільщині єпископ Луцький і Острозький УГКЦ Сильвестр Рудницький-Любенецький разом з єпископом Холмським УГКЦ Максиміліаном Рило здійснили коронацію чудотворної Почаївської ікони Божої Матері, яка вважається однією з найбільш шанованих в Греко-католицькій, Православній та Римо-католицькій церквах.

Почодження ікони невідоме - припускається, що могла бути написана в Болгарії або Візантії. На українські землі потрапила у 1559, коли грецький митрополит Неофіт, повертаючись з московії, подарував її вдові луцького земського судді Анні Гойській за гостинний прийом у Почаєві. Після того, як в родині відбулося зцілення брата Гойської Пилипа (прозрів, будучи сліпим від народження), Анна у 1597-му подарувала її монастирю та обдарувала обитель значними земельними угіддями. Серед численних надприродних випадків, пов'язаних з іконою, є раптове припинення нападу татарської орди на слабо укріплений монастир у серпні 1675 року. В період 1713-1832 рр., коли монастир належав отцям Василіанам, в монастирських хроніках зафіксовано 539 випадків надприродних зцілень.

Ініціатором коронування ікони виступив канівський староста Микола Василь Потоцький, який після дивного випадку, що відбувся з ним біля Почаєва та докорінно струснув його свідомість, раптово покинув свавільний стиль життя, перейшов з латинського на унійний обряд та українську мову, щодня брав участь в Літургії, почав нове життя в постійних постах і молитві.

Коронація ікон практикується Римо-католицькою та Греко-католицькою церквами і є офіційним визнанням їх чудотворними. На доручення Папи Климента XIV єпископ Луцький і Острозький Рудницький очолив процес вивчення над-

природних проявів, що відбулися біля ікони, та збору свідчень і доказової бази, після чого нагромаджені матеріали 24.06.1770 передав до Риму. Папа видав декрет про дозвіл та уділив благословення на коронацію ікони. Папський посланець привіз дві золоті корони й від тих часів більшість копій ікони, як в східній (православній), так і західній (католицькій) традиціях пишуться з коронами.

На церемонію коронації (відтворена на мідьориті почайвського гравера Федора Стрельбицького) прибуло близько тисячі греко-католицьких та римо-католицьких священиків, більше 100 тисяч прочан. Оскільки монастир не міг примістити таку кількість народу, коронація відбувалася на незасіяному полі на схід від обителі (нині там церква Різдва Богородиці та цвинтар). Шлях від монастиря до каплиці на полі обсаджено алеєю дерев, що збереглася до сучасності. Під час урочистостей грали оркестри, стріляли гармати, горіли тисячі різномальорівих ліхтарів, в небо злітали салюти.

Ікону Почаївської Богородиці використовували для оздоблення храмів по всій Україні, в Болгарії, Сербії, навіть в московії (незважаючи на те, що коронація є практикою Католицької Церкви). Щодо власне Почаївської ікони, то інколи можна зустріти не-підтверджену версію, що в Успенському соборі монастиря зберігається не оригінальний образ, а тільки копія, якою справжню ікону замінили вasiliani, коли московський цар виганяв їх з монастиря. І поки що ніхто ані не підтвердив, ані не спростував цієї версії.

У цій історії є ще одна винятково важлива обставина, на

яку мало хто звертає увагу. В переважній більшості видань, присвячених Почаївській іконі, подається коротенький чи розширеній опис чуд та надприродних подій, що відбулися завдяки іконі. І при цьому практично завжди присутня помилка, яка суперечить основам віри. Якщо запитати людей, ми молимося перед іконою чи до ікони, то багато хто каже "до ікони". Але тоді молитва мала би звучати приблизно так: "Іконо, ти сотворила світ. Іконо, ти дала мені життя. Іконо, прошу тебе...". Наша молитва - це звернення до тієї невидимої для нашого тілесного зору особи, що стоїть за цим матеріальним зображенням. Ми молимося не до полотна, дошки чи фарбів, але до Бога в Трійці Єдиного, до Богородиці, ми просимо святих молитися з нами до Господа. І ще важливим є правильне розуміння терміна "чудотворна ікона". Не ікона творить чудо, але єдиним автором усіх уздоровлень, чуд, подателем усіх ласк з небес є виключно Господь Бог. А в тому, що Творець в цьому матеріальному світі, Ним сотвореному, користується сотвореними Ним же матеріальними середниками немає нічого дивного. Через освячену воду, освячену олію, мощі святих, чудотворні ікони та реліквії, через молитви священиків, людей і особливо дітей діє Бог. І для віруючих Біблія подає багато підтверждень тому як, наприклад, повернення до життя після дотику до мошій пророка [2 Цар. 13:21], зцілення від дотику до пояса чи хустинки апостола [Дії 19:11-12], уздоровлення в купелі, де люди набирали воду [Ів. 5:2-4] і таке інше.

Зенон БОРОВЕЦЬ

13 вересня - хмарно з проясненням, без опадів. Вітер північно-східний, 3-5 м/сек. Температура повітря вночі 14, вдень 25 градусів тепла. Атмосферний тиск 730 мм рт. ст. Схід сонця - 6.50, захід сонця - 20.25.

14 вересня - хмарно, місцями дощ. Вітер змінних напрямків, 3-7 м/сек. Температура повітря вночі 18, вдень 22 градусів тепла. Атмосферний тиск 727 мм рт. ст. Схід сонця - 6.52, захід сонця - 20.27.

13 областей закупили автобуси за програмою «Шкільний автобус» у цьому році. А Тернопільщина - ні

■ 219 шкільних автобусів закупили тринадцять областей для безпечного перевезення учнів за державною програмою "Шкільний автобус". Їхня загальна вартість - 760 млн гривень, повідомляється на Урядовому порталі.

"Державна програма "Шкільний автобус" виконує соціальну функцію та одночасно стимулює машинобудування. Навіть в умовах війни Уряд спрямував 1,2 млрд грн для закупівлі шкільних автобусів українського виробництва. Завдяки цьому підприємства матимуть замовлення, люди - роботу, а діти - безпечний та комфортний транспорт", - зазначила Перший віце-прем'єр-міністр України - міністр економіки України Юлія Свириденко.

Загалом цього року планується придбати близько 500 автобусів. Частина вартості покриє співфінансування з місцевих бюджетів. До програми закупівель вже долучилися тринадцять областей: Київська область - закупила 41 автобус; Дніпропетровська - 34; Вінницька - 30;

Миколаївська - 25; Харківська - 21; Житомирська - 16; Львівська - 14; Черкаська - 11; Хмельницька - 9; Волинська - 8; Сумська - 7, Кіровоградська - 2, Одеська - 1. Як бачимо, у цьому переліку Тернопільської області немає.

Оновлення шкільного автопарку є ключовим інфраструктурним компонентом політики "Школа онлайн", яку впроваджує Міністерство освіти і науки. Її мета - забезпечити учням можливість безпечно та комфортно навчатися в очному форматі.

"Нешодавно Уряд скерував дотацію в розмірі 215 мільйонів гривень для закупівлі шкільних автобусів та

5 мільярдів на шкільні укриття. До цього спрямував субвенції - 1 млрд грн і 2,5 млрд грн відповідно. Це ті інфраструктурні рішення, які дають змогу нашим дітям здобувати якіснішу освіту, доїджуючи до більших шкіл. Також це можливість повернутися до очного навчання дітям, які живуть у прифронтових та прикордонних з росією громадах. Ворог хоче позбавити Україну майбутнього, тому інвестиції в освіту сьогодні дуже важливі. Ми хочемо забезпечити молодим українцям можливості для навчання і розвитку попри війну", - повідомив заступник міністра освіти і науки Андрій Стасків.

Закупівлі відбуваються в е-каталозі Prozorro Market у співпраці з державною установою "Професійні закупівлі", що дає змогу купити шкільний транспорт максимально ефективно, конкурентно та швидко.

"Минулоріч через Prozorro Market вже придбали 531 шкільний автобус. Це був успішний проект. Проте через регулярні російські обстріли та руйнування інфраструктури, потреба у якісному шкільному транспорті досі є дуже актуальною. Адже діти мають навчатися у школах з укриттям та мати можливість без проблем дістатися туди. Саме тому команда Професійних закупівель докладає максимум зусиль, аби цього року так само громади могли швидко, ефективно та конкурентно придбати необхідний транспорт для школярів", - пояснює Євген Якубовський, директор Професійних закупівель.

Нагадаємо, програма "Шкільний автобус" реалізується Міністерством освіти і науки України у співпраці із Міністерством економіки через Prozorro Market, і є частиною національної політики "Зроблено в Україні", яку ініціював Президент Володимир Зеленський.

Побив до смерті і побіг до... священика

Колегія суддів Тернопільського апеляційного суду розглянула апеляційну скаргу захисника обвинуваченого Богдана Т. на вирок Тернопільського міськрайонного суду від 3 травня 2024 року.

Як встановлено судом, 21 серпня 2022 року приблизно о 23-й годині вечора Богдан Т. на кухні свого житлового будинку, що в с. Малий Ходачків Тернопільського району, розпивали з Михайлом О. спиртні напої. Між чоловіками виник словесний конфлікт, який переріс у бійку, під час якої Богдан Т. руками і ногами наніс односельцю удари в різні частини тіла. А коли той впав, витягнув його за ноги на сходи будинку і залишив до ранку. Наступного дня виявив, що 54-річний Михайло О. помер. Злякавшись, обвинувачений спочатку побіг до священика, а потім - до сільської ради.

Вироком Тернопільського міськрайонного суду 60-річного Богдана Т. визнано винним у кримінальному правопорушенні, передбаченому ч. 2 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ущадження, що спричинило смерть потерпілого), та призначено 9 років позбавлення волі. Також задоволено цивільний позов дружини потерпілого - на її користь стягнуто з обвинуваченого 1 млн грн моральної шкоди.

Адвокат обвинуваченого подав апеляційну скаргу, в якій просив пом'якшити покарання і зменшити розмір

моральної шкоди.

Колегія суддів, детально перевіривши та проаналізувавши матеріали кримінального провадження в межах поданої апеляційної скарги, дійшла до висновку, що суд першої інстанції виніс законне та обґрутоване рішення. При призначенні покарання правильно врахував, що: обвинувачений вчинив тяжкий злочин; думку потерпілої, яка наполягала на призначенні найсуworішого покарання; довідку-характеристику Великобірківської селищної ради, в якій вказано, що за місцем проживання у с. Малий Ходачків Богдан Т. характеризувався негативно - зловживав алкоголем, конфліктував із односельцями, вів аморальний спосіб життя та постійно порушував громадський порядок. З урахуванням наведеного, колегія суддів Тернопільського апеляційного суду апеляційну скаргу залишила без задоволення, а вирок Тернопільського міськрайонного суду - без змін, повідомили у пресслужбі Тернопільського апеляційного суду.

За згвалтування неповнолітньої - десять років тюрми

За публічного обвинувачення ювенального прокурора Шумського районного суд визнав винуватим та засудив жителя Кременецького району до 10 років позбавлення волі за згвалтування неповнолітньої (ч. 3 ст. 152 КК України).

За даними слідства, засуджений, скориставшись безпідрадним станом потерпілої, яка є особою з інвалідністю другої групи внаслідок неврологічної хвороби, вчинив щодо неї дії сексуального характеру без добровільної згоди.

Обвинувачений в судовому засіданні свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення не визнав.

Вирок ще не набув законної сили, повідомили у пресслужбі Тернопільської обласної прокуратури.

Свобода
плюс Тернопільщина

Головний редактор
Тарас Савчук

46008, м. Тернопіль, вул. Торговиця, 11,
ТОВ «Редакція газети «Свобода».
Р/р16380805000000026000624332
в АТ «Райффайзен Банк Аваль»,
МФО 380805, код 21157527

Відповідальний секретар:
Віктор Уніят

Літературний редактор:
Наталія Гаврішко

Журналісти: Галина Вандзеляк,
Зоряна Деркач, Ольга Кушнерик

Бухгалтерія: Галина П'ятківська

Рекламний відділ: Оксана Волошина

Журналісти: тел. 0 (352) 23-55-02

Реклама: тел. 0 (68) 932-29-05

Індекси видання: 61369, 40184.

У жителя Чорткова вибухову речовину та запали до бойових гранат

За незаконне поводження з вибуховими речовинами та бойовими припасами фігуранту загрожує до 7 років позбавлення волі.

Під час заходів з припинення незаконного обігу зброї співробітники карного розшуку Чортківського районного управління поліції отримали оперативну інформацію про те, що раніше судимий за майнові злочини 45-річний житель райцентру зберігає

вибухонебезпечні предмети. Інформація підтвердила. Під час поверхневої перевірки у нього виявили речовину, схожу на вибухівку "пластид" вагою один кілограм, та два предмети, зовні схожі на запали до бойових гранат з маркуванням.

Вилучені речові докази направлено на експертизу. Поліцейські встановлюють звідки чоловік взяв заборонені предмети.

За цим фактом розпочато

кримінальне провадження за ч. 1 ст. 263 (незаконне поводження зі зброяю, бойовими припасами або вибуховими речовинами) Кримінального кодексу України.

Правоохоронці продовжують проводити роботу, спрямовану на запобігання злочинам у сфері незаконного обігу зброї, а також кримінальним правопорушенням, вчиненим із її застосуванням, повідомили у відділі комунікації обласної поліції.

Крадіжка прапора з приватної клініки у Тернополі - злодія знайшли

На фігуранта поліцейські склали адміністративний протокол - за дрібне викрадення чужого майна.

До співробітників Тернопільського районного управління поліції надійшло повідомлення про те, що невідома особа викрала прапор, встановлений на фасаді приватної клініки на вулиці Острозького. Момент вчинення злочину зафіксувала камера відеоспостереження.

У ході оперативно-розшукових заходів співробітники поліції встановили особу зловмисника. Ним виявився 39-річний тернополянин, раніше неодноразово судимий за майнові злочини. Фігурант зізнався, що викрав прапор, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння.

Поліцейські склали на правопорушенка протокол за ч. 1 ст. 51 (дрібне викрадення чужого майна) Кодексу України про адміністративні правопорушення. Санкція статті передбачає накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб, повідомили у відділі комунікації обласної поліції.

Студентка отримуватиме аліменти від тата

Аліна разом з чоловіком та донькою Вікторією все життя проживали в Попасній. Однак з початком повномасштабного вторгнення родина вимушено переселилась на Тернопільщину. Після переїзду в Аліні з чоловіком постійно виникали суперечки, тож подружжя вирішило роз'іхатись, а донька Вікторія залишилась жити з мамою.

Згодом дівчина вступила до педагогічного університету на контрактну форму навчання. Аліна пішла працювати, однак грошей на життя та оплату навчання не вистачало. Тож жінка вирішила стягнути аліменти на утримання доньки з чоловіком.

По допомозі Аліна звернулася до Тернопільського бюро правничої допомоги. Оскільки жінка - внутрішня переселенка, вона має

право на безоплатну правову допомогу, у тому числі на захист власних інтересів у суді. Доручили цю справу адвокату Віталію Скибі, який співпрацює з системою БПД.

"Законодавство передбачає: якщо повнолітній син або донька навчаються і потребують фінансової допомоги, батьки повинні утримувати їх до 23 років, за умови, якщо вони мають певний дохід. Оскільки чоловік працює - він може сплачувати аліменти в розмірі 3500 гривень щомісячно до закінчення навчання Вікторії, але не довше, ніж до досягнення нею 23 років", - коментує Віталій Скибі.

Суд задовольнив позов Аліни, тепер чоловік буде сплачувати аліменти на утримання доньки, повідомили у Тернопільському бюро правничої допомоги.

astramia.com.ua

Медичний центр

►Лікування алкоголізму та куріння

►Психіатрія, неврологія, рефлексотерапія

►Народна та нетрадиційна медицина

№ 18 ліцензія № 515224 від 17.12.2009 р.

(0352) 51-50-00

м. Тернопіль, вул. Малишка, 2

Самопікування може бути шкідливим для вашого здоров'я!

Робота є!

На Тернопільщині потрібні кухарі

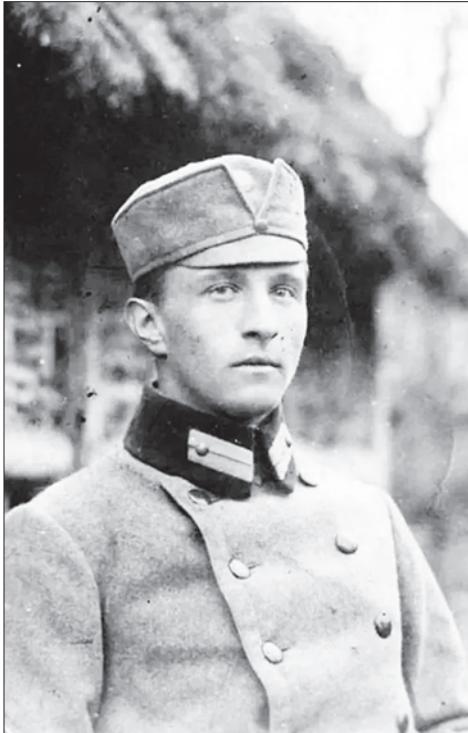
Работодавці Тернопільщини мають майже 90 актуальних вакансій кухарів, шеф-кухарів, помічників кухарів. Такі фахівці потрібні у закладах громадського харчування, лікарнях, закладах освіти та ін.

За 8 місяців 2024 року у службу зайнятості області роботодавці подали майже 400 вакансій для кухарів.

Якщо у вас немає відповідної кваліфікації, за спрямуванням служби зайнятості можна здобути професію кухаря 3-4 розрядів.

Особи, які мають відповідні знання, уміння та навички, можуть за 2 дні (1-й - теорія, 2-й - практика) підтвердити професійну кваліфікацію за результатами неформального навчання за професією "кухар" 3-6 розрядів.

За більш детальною інформацією зверніться у місцевий підрозділ Тернопільського обласного центру зайнятості, в Telegram: @DCZ19_Ternopil (https://t.me/DCZ19_Ternopil) або за тел. "гарячої лінії"

■ 24 вересня 1894 р. народився відомий український поет-пісняр, композитор, прозаїк, чемпіон Галичини з легкої атлетики, журналіст, редактор, публіцист, фейлетоніст, критик, громадсько-культурний діяч Купчинський Роман, син Григорія.

Kілька сотень талановитих уродженців землі між Середотом і Збручем (Тернопільщина) через економічно-політичні події в Галичині та війни в останні століття змушені були жити та працювати у країнах зарубіжжя. Вони, як квітка ломикамінь, пробивались і досі пробиваються до світла, до волі. Серед галицьких емігрантів 19-20 століть був і майстер слова й ноти Роман Купчинський.

Вихо́дець із берегів Золотої Липи Поморянської

Майбутній поет-пісняр, композитор народився в с. Розгадів на Збрівщині, яке славиться своїм глибоким козацьким корінням і чарівною природою, що нагадує сонячне Закарпаття. Його охрестили Романом у давній дерев'яній церкві св. Параскевії. Від 1896 р. дитинство хлопчина проходило в с. Кадлубиська на Львівщині.

Освіту допитливий галичанин здобував у Перемишльській гімназії (нині Польща), іспит зрілості склав у 1913 р.), Львівській духовній семінарії (1913-1914), на філософському факультеті Віденського університету (1921-1922), в Українському таємному університеті (1922-1924). Його долю не оминули воєнні події Першої світової та польсько-української воєн. Воював у рядах УСС та УГА - 1918 командував сотнею Вишкулу УСС на румунсько-буковинському кордоні, а в 1919 - пішим полком УГА під Львовом. Переїхав у 1920-1921 рр. як інтернований старшина УГА в польському таборі в Тухолі. У 1939 р. виїхав до Кракова (Польща), де працював в Українському видавництві. Наприкінці Другої світової війни потрапив до Німеччини, а 1949 - до м. Оссінг, штату Нью-Йорк, США, де й закінчив 10 червня 1976 р. свій земний шлях.

130 років від дня народження

Його талант - букет

слов та музики

Життєпис поета та України - у творах

Роман Купчинський і військовою зброєю, і словом-зброєю від 1914 воював рядовиком, командантом чоти, сотні, ад'ютантом полку в ранзі поручника з ворогами рідного народу та розпалював у його душах свободолюбний дух як на теренах України, Європи, так і на американському материкові. Він входив від 1915 р. до Пресової кватири й Артистичної горстки УСС, був співзасновником видавничої кооперативи "Червона калина" (1921-1939), співорганізатором з побратимами літературно-мистецької групи "Митуса" (від 1922), співробітничав із газетою "Діло" (1924-39), часописами "Новий час", "Світ", "Неділя" та ін. У 1933-1939 очолював Товариство письменників і журналістів ім. І.Франка у Львові.

Вихо́дець із Розгадова - автор поезій на стрілецьку тематику, слів і музики понад 80 чудових стрілецьких пісень (патріотичні, ліричні, жартівливі та маршові), серед яких "Заквітчали дівчатонька", "Іхав ко́зак на війнонъку", "Човен хитається", "Ой та зажурились стрільці січові", "Лети, моя думо" ... Стрілецькі пісні народжувалися і на землях Теребовлянщини в хвилини відпочинку, а друкувалися у виданнях Львова (1937) та Krakova (1940). Вірші почав друкувати у віденському часописі від 1915 року. Багато їх було створено на землях Тернопільщини. Поет Купчинський у Львові надрукував драматичну поему "Великий день" (1921, перевидана в Тернополі в 1997). Як прозаїк опублікував роман-трилогію зі стрілецького життя "Заметиль" (1928-1933, перевиданий 1991 у Львові). Підготував до друку збірку фейлетонів, але на перешкоді видання стала війна.

Роман Купчинський - співавтор сценарію фільму "Для добра і краси", який Юліан Дорош зняв у 1936-1937 на Городенківщині та в м. Копичинці. У головних ролях - оперний співак з Волині Андрій Поліщук та актриса з Копичинців Марійка Сафіяновна.

У США співпрацював із часописом "Свобода", вів рубрику "Відгуки дня". Основна тематика творчості - національно-визвольна боротьба, історичні події. Р. Купчинський свої спогади та художні твори друкував в українській періодиці США та Канади. В Буенос-Айресі побачила світ його стаття "Військові пісні" ("Прорвіта", 1960). Він працював за кордоном у видавництві "Червона калина", був головним редактором колегії журналу "Вісти комбатанта" (Нью-Йорк).

Роман Купчинський видав у США книги - "Мисливські оповідання" (1964), травестійно-героїчну поему "Скоропад" (Нью-Йорк, 1965). Після смерті поета-пісняра за кордоном надруковані видання "Ми йдемо в

бій" (пісні, 1977), "Невиспівані пісні" (лірика і проза 1983). Упорядкував збірник документів про дисидентський рух "Погром в Україні" та написав до нього передмову (1980).

Еверестом поетичної творчості нашого земляка вважають неопубліковану збірку "Село" (рукопис - у ЛНБ). Віршам поета Купчинського властивий символізм, поєднаний із народним антропоморфізмом.

Окрім поезії нашого краянина перекладені іноземними мовами. Друкувався в еміграції в газетах, журналах, альманахах, книзі "Теребовельська Земля" (1968). У 1992 р. архів мистця передано із США на зберігання у Львівській науково-педагогічній бібліотекі. Багато його творів друкувалися під псевдонімами та криптонімами.

Мистець Р. Купчинський і Тернопільщина

У роки незалежності України тернополяни повернули із забуття славне ім'я свого талановитого земляка Романа Купчинського. Він ожив у своїй любові до материизму у поезії, піснях і прозі. Разом із цим талановитим ім'ям ожили героїчна історія Галичини. У рідному селі майстра пера і ноти Розгадові у червні 1990 р. відкрито та освячено меморіальну таблицю, а у вересні цього ж року - меморіальний музей. Мистецеві Р. Купчинському на честь 100-річчя від дня народження в жовтні 1994 р. освячено пам'ятник роботи скульптора П. Кулика та архітектора В. Блюсюка з написом "Роман Купчинський 1894-1976 Співець стрілецької слави". На батьківщині мистця від 1989 р. проводять пісенний фестиваль "Стрілецька слава".

У Тернополі вийшла у світ збірка "Як з Бережан до Кадри. Стрілецькі пісні Романа Купчинського" (1990, упорядник В. Подуфалий). Добірку віршів поета Купчинського поміщені в книзі духовної поезії західно-українських авторів "Благославень" (Т., 1994). Статті про славного земляка надруковано у виданнях "Тернопільський енциклопедичний словник" (т. 2, 2005) "Журавлина книга" (2001, серія "Корінь і крила" ДАТО), бібліографічному покажчику ТОУНБ "Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини" тощо.

В Тернополі та Івано-Франківську ім'ям Р. Купчинського названо вулиці.

Твір ювіляра "Боже Великий, Творче Все світу..." став національно-релігійним гімном українського народу, виконується під час урочистих подій у краю. Злободенні слова поета-пісняра й нині:

Боже Великий, Творче Все світу,
На нашу землю поглянь!
Ми були вірні Твому завіту,
Вислухай нині наших благань.
Люд у кайданах, край у руїні,
Навіть молитись ворог не дастъ...
Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, волю і власті.

Іван БАНДУРКА

ЗАЧИНАТЕЛЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(До 255-річчя від дня народження Івана Котляревського)

Іван Котляревський, письменник, поет, драматург, громадський діяч, основоположник сучасної української літератури народився 9 вересня 1769 року у місті співчому та мужньому, в маленькому полтавському будиночку на горі біля собору. Початкову освіту здобув у дяка, а в 1780-1789 роках навчався у Полтавській духовній семінарії, оскільки батько мріяв, щоб син став священником. Іван покинув семінарію після батькової смерті і почав служити в різних полтавських канцеляріях. З осені 1793 року навчав поміщицьких дітей. Часто бував серед народу, брав участь у народних іграх і забавах, уважно вслушувався в народну мову, записував пісні, обряди і звичаї українців. Нещаслива любов і відмова поміщика видати свою вихованку за нього заміж, змусили Котляревського покинути вчителювання. Він поступив на військову службу. З армії Котляревський пішов у чині капітана "з правом носіння мундиру". Це давало меншу зарплату, ніж у звичайного цивільного чиновника. Близько 25 років він віддав службі наглядача у будинку для виховання дітей бідних дворян у Полтаві.

"Енеїда" Котляревського - найвизначніша віха в становленні нової української літератури. Перша друкована книга, написана живою мовою, перша високохудожня національна поема, що своєю появою засвідчила початок нової доби у розвитку українського письменства. "Наталка Полтавка" - найулюбленіша п'єса українського народу - зросла на ґрунті народної творчості.

Помер Іван Котляревський 10 листопада 1838 року. Прямих нащадків він не залишив. Незадовго до смерті письменник відпустив на волю шістьох своїх кріпаків.

Тарас Шевченко, щойно дізнавшись про смерть поета і прикро вражений цією звісткою, написав поему "На вічну пам'ять Котляревському", в якій називає його українським соловейком, сизим орлом, співцем України. Силою свого таланту Котляревський повернув літературу лицем до реальної дійсності, окрилив народне слово. Художність, простота, правдивість, щира любов до народу роблять безсмертним твори Івана Котляревського.

Марія ЛІГА,
директор ОКЕМ музею В. Гнатюка
Анна ГАЛА,
науковий співробітник музею

Поетичним рядком

Десь щастя ходить...

От і все. Мов стріч і не було.
Лиш спориши твоє ім'я шепоче.
Щоб карістю світилося село,
Ти зорям залишила свої очі.
І на стежках твоїх слідів печать,
Твої слова - вже пісня солов'їна.
Не рвиша серце, стільки ще дівчат,
Mo' серед них ота, твоя єдина?..
Mo' серед них...

Та скільки не шукав,
А лід розлуки не розстав і досі.
Чужі сліди збираючи в рукав,
Палає каро в'ялим листям осінь.
А наші де? Mo' замели вітри,
Чи змили роси о порі вечірній?
Під руку повз знайомі явори,
Де нас нема, холодні ходять тіні.
А поки я з твоїм ім'ям живу,
Люблю зорю за карість її світлу,
I п'ю слідів жагучу крапиву,
I губ твоїх ночами п'ю молитву.
Хоч знаю: ти не вернешся, мабуть,
На ці стежки і в нашу осінь юну.
- Забудь її, прошу тебе, забудь! -
To вітер обрива останні струни.
Вина хмільного ще життя наплє,
Ta в чаши вічна гіркота розлуки.
Десь ходить щастя... Може, і мое,
Але уявши іншого під руку.

Микола БУДЛЯНСЬКИЙ

Знов трояндove pole
Сни розхристані коле,
На пелюстках
чужих поцілунки роси.
I купаються мрії
В кольорових завіях,
Не сполохало б серце
під осінь краси...
Як уперше, торкнути.
Звабний доторк - спокута
За воскреслий
у пам'яті вистиглий гріх.
А роки за роками
Розпускаються дніми
Й ворожба безкінечна:
зберіг, не зберіг...
Володимир КРАВЧУК

Посміхніться

Уточнення

Завітав москвин в Єгипет
й в музеї тамтешнім
Самовара враз углевідів
і довгезну "клешню"
Простягнув,
щоб експоната додому забрати,
Бо, мовляв,
не можна рідне чужим віддавати.
Говорив своє уперто,
аби всі почули,
Що не можна викрадати
нічого із тули.
Тупотів аж до нестяями:
- Злодюжки тут трохи!
Ta в Каїрі пояснили:
- Й в Хеопса епоху
Чаювали з самовара
і навіть не чули,
Що колись коло болота
побудують тулу.
Заспокоїся, чоловіче!
Крадіжки не було!
Як вершили піраміду,
не чув світ про тулу!
To в московії далекій
крадіїв нетрошки:
У Японії украли
"тамущі" матрьошку.
I на радощах всі бражку
ковтнули шалено
Й закусили дуже "рідним"
олів'є з-над Сени...
Ігор ФАРИНА

Борімося з думками про Україну

17 вересня 2024 р. виповнюється 85-та річниця першої більшовицької окупації Західної України. Ленінсько-більшовицький експеримент побудови "соціалізму" у Наддніпрянській Україні у вересні 1939 року був перенесений на західноукраїнські землі. Як відомо, фашистська Німеччина і московсько-більшовицька імперія у серпні 1939 року уклали між собою союз про ненапад з секретним документом, який підписали Молотов і Ріббентроп. За ним пропонували розділити сфери впливу окупації народів Європи.

На початку вересня 1939 року фашистська Німеччина розпочала агресію проти Польщі, радянська армія Тимошенка 17 вересня перейшла Збруч і захопила Східну Галичину. Я був свідком, як передова частина Червоної армії вступила у наше село Чорний Ліс на Збаражчині. Зранку пройшли повз наше село танки, і ми, хлопчаки, ходили дивитися на сліди їхніх гусениць через горби та яруги. То була неділя і наша родина перебувала у хаті дядька Марка, де збиралися у надзвичайніх випадках сусіди на сходку. Ми з подивом розглядали вояків - неголених, одягнутих неоковирно, уперезаних поясами, в шапках-будьонівках, на ногах кирзові черевики з обмотками до колін. Я мав тоді 8 років, а оськільки то була неділя, то ходив зядягнутим у вишивану сорочку.

Дядько порадив мені закрити сорочку, щоб не видно було, бо "совіти" не люблять вишиття. Увірвавшись до хати, офіцер закричав: "Де тут ховаються польські пани?" I одразу солдати розпочали обшук у всіх кімнатах, на горищі, в шафі і навіть піднімали перини на ліжку. Люди вгощали солдатів яблуками, але ті відмовлялися вживати будь-яку їжу.

У Збаражі в крамницях було багато тканин, взуття, одягу. Солдати те скуповували, радили, що все дешево. За кілька днів спустошили всі крамниці. Найбільше люди потерпали, що нема мила, солі, сірників. На перших мітингах червоні комісари запевняли, що в обозі йде "лавочка", і всіх побутових речей буде вдосталь. Як виявилось згодом, саме найнеобхідніших товарів не вистачало. Тоді з'явилась навіть сатирична пісенька: "Батьку Сталін, дай нам мила, бо вже воши мають крила". Частина інтелігенції, знаючи, що НКВС не пощадить патріотів, поки кордон, тепер уже радянсько-німецький на р. Сян, не був достатньо облаштований, емігрувала в окуповану німцями Польщу і Німеччину.

Більшовицька пропаганда широко розрекламувала "воз'єднання" всіх українських земель в одну Українську державу і назвала цей акт "Золотим вереснем". Аби остаточно закріпити окупацію Галичини, надати цьому видимість воз'єднання, 26 жовтня 1939 року у Львові відбулися так звані Народні збори жителів Західної України, на яких прийнято рішення про встановлення радянської влади і про входження її до складу УРСР.

2 грудня 1940 року до складу УРСР включили також Північну Буковину.

Тоді на всіх теренах сформували новий адміністративний поділ та утворили обласні, районні і містечкові органи НКВС. У Тернопільській області було сформовано 36 районів з відділами НКВС - з тим розрахунком, аби наблизити села до районів і легше вести боротьбу з підпільною ОУН. Радянська влада заборонила всі українські легальні партії, які існували при Польщі, громадські і господарські організації, зокрема "Просвіту", "Рідну школу", "Союз українок", "Сільський господар", юнацько-спортивні організації "Пласт", "Січ", "Сокіл", "Луг" та інші. Були закриті всі українські видавництва, газети та журнали.

Почалися масові репресії проти інтелігенції, науковців, свідомих селян, студентів і священників. Більшовицька пропаганда навішувала свідомим українцям ярлик "українських буржуазних націоналістів". Відбулися масові арешти патріотів і депортациі цілих сімей в райони Сибіру, Крайньої Півночі і Казахстану. Особливим трагізмом наповнилися сторінки історії Західної України у 1941 р. напередодні та у перші дні війни.

Хвиля арештів захлопнула Західну Україну. Брали всіх, хто колись належав до будь-яких політичних, наукових, молодіжно-спортивних організацій, або ж мали необережність висловити власну думку щодо подій у радянській державі. Такими людьми були вщент заповнені тюрми західноукраїнських міст. Десятки тисяч людей більшовицькі інквізитори розстріляли і помордували у найжорстокіший спосіб.

Масові катування та розправи відбулися у львівських тюрмах "Бригідки", "Замарстинів", на Лоньцького, у Дрогобицькій, Івано-Франківській і Золочівській тюрмах, на Волині. У Тернопільській тюрмі було розстріляно і помордовано майже 1200 в'язнів, а 1790 в'язнів попередньо етаповано у Магніторськ.

У багатьох в'язницях, де знайшли помордованіх людей, були обладнані спеціальні камери для знущань з широким набором знарядь: щипців, кліщів, молотків, електричних кісил, спеціальних електричних ламп...

В'язні перед смертю зазнавали нечуваних мук. Як свідчать архівні дані, загалом у 1939-41 рр. на теренах Західної України заарештовано понад 50 тисяч людей, 30 тисяч з них розстріляно або по-звірячому замучено в застінках тюрм. За 20 місяців окупації західноукраїнських земель депортовано у віддалені райони імперії близько 700 тисяч осіб.

У Чортківській тюрмі в останні дні червня 1941 року більшовики розстріляли понад 800 в'язнів, а 954 погнали 2 липня на схід. У розбитій тюрмі люди побачили жахливе видовище. "У камерах було повно крові, навіть на дверях, бо я була там з татом наступного дня. Тато мені сказав: оце ще один клаптик нашої історії, запам'ятай, що таке бачила", - розповідала М. Потикович-Заболотна, медсестра УПА і поетка з Чорткова.

"Ми піднялися на другий поверх. До стіни були прибиті жінки, висіли й жінки розп'яті. Зовсім голі. Груди були вирізані, очі виколоті", - а це вже свідчення Р. Винник також із Чорткова.

"На цементній підлозі, то тут, то там - баюри крові, уже застигло... Криваві відбитки людських пальців, до-

лонь на стінах - на рівні голови і вище", - це рядки зі спогадів П. Бандурки.

Трагічна доля спіткала політ'язнів пішого етапу "Чортків-Умань". Людей погнали в напрямку Скали-Подільської, далі - на Кам'янець-Подільський, Жмеринку, Умань. З цього етапу врятувалося лише кілька щасливців - Омелян Чернега з с. Мушкатівки Борщівської, Василь Росолович з Копичинців, Михайло Демків та Михайло Шевчук з с. Шидлівців Гусятинського району. Про той страшний липень Михайло Демків залишив такі спогади: "Нас виштовхали на тісне тюремне подвір'я, вишикували в колону і погнали до Збруча, на схід. З обох боків ішли насуплені конвоїри з карабінами і люті вівчарки, ладні будь-якої миті накинутися на кожного, хто лише спробує відділитися від гурту. До того ж над головами постійно висіло погрозливе, важке, мов камінь: "Шаг влево, шаг вправо - расстріл!", а дорога нам стелася воєнну терниста. Ми йшли під сонcem, обідрані й голодні. Нас супроводжували вибухи бомб і гуркіт гармат, і ніде було прихистити голови та бодай трохи перепочити. За Кам'янем-Подільським, наче навмисне, кинули нам по оселедцю і не дали ані краплі води. І чим далі ми ступали на схід, тим страшнішою ставала дорога. Голодні люди вибігали з колони, кидалися на бурячиння, горох, хапали недостигле колосся і нерідко розплачувалися за це життям.

Чортківський етап прибув до Умані 19 липня 1941 р. Дійшли далеко не всі в'язні. 187 померли або були розстріляні в дорозі. Після виснажливо-го переходу люди не могли й рухатися, а на п'яти колоні наступав німецький фронт". Енкаведисти вирішили усіх розстріляти. 31 липня 1941 року заступник начальника тюремного управління НКВС СРСР капітану держбезпеки Нікольському: "Етап следовав через пункти Кам'янець-Подольський, Жмеринку, Тывров, Ситковцы, Христиновку, Умань. В пути следования при попытке восстания и убегов было расстреляно 123 заключенных, членов ОУН. В г. Умань по распоряжению военного прокурора фронта и зам. народного комиссара госбезопасности Т. Ткаченко расстреляно и закопано 767 заключенных, осужденных и следственных по контрреволюционным статьям".

В Уманській катівні лягли кістими зовсім юні хлопці та дівчата віком 19-20 років, галицькі хлібороби, інтелігенція, встеливши трупами кривавий кремлівський шлях до соціалізму. Частина в'язнів перебували під слідством і навіть не були засуджені більшовицькою владою.

Нині нащадки колишніх кадебістів - московські рашисти розв'язали повномасштабну терористичну антиукраїнську війну, гвалтують і вбивають мирних жителів, здійснюють в Україні геноцид проти людянності.

Тому не будьмо байдужими - об'єднуймось в громадських, волонтерських організаціях, допомагаймо ЗСУ і тільки таким чином ми проженемо окупантів із рідної землі і завершимо більш як столітню боротьбу за нашу святу Україну.

Ігор ОЛЕЩУК,
член НСЖУ